

***Stařec a med. Jaroslavu Medovi k osmdesátinám*, red. Martin Bedřich, Zdeněk Jančařík, Praha: Portál, 2012. 296 s. ISBN 978–80–262–0101–4.**

U příležitosti významného životního jubilea literárního historika, kritika a editora Jaroslava Meda (*19.04.1932) vydalo nakladatelství Portál pod redakčním vedením Martina Bedřicha a Zdeňka Jančaříka sborník *Stařec a med. Jaroslavu Medovi k osmdesátinám* (2012).

Osobnost Jaroslava Meda je mnohostranně inspirující. Narodil se v Havlíčkově Brodě. V rodišti navštěvoval obecnou školu a obchodní akademii. Po maturitě v roce 1951 pracoval jako skladník. V letech 1952–1957 studoval na FF UK v Praze bohemistiku a knihovnictví, absolvoval diplomovou práci *S. K. Neumann a česká knižní kultura*. V období let 1958–1980 učil na různých typech středních škol v Praze a souběžně v letech 1966–1971 pracoval jako vědecký aspirant v Ústavu pro českou literaturu ČSAV. Kandidátskou práci *Problémy české literární dekadence* mohl obhájit a tituly PhDr. a CSc. získal roku 1991. V letech 1973–1980 externě vyučoval dějiny če-

ské a světové literatury na PF v Ústí nad Labem, v období let 1980–2010 působil jako vědecký pracovník Ústavu pro českou literaturu AV ČR, kde byla středem jeho zájmu poezie 20. století, zejména poezie katolicky orientovaných tvůrců. Od roku 1991 přednáší českou a světovou literaturu na Katolické teologické fakultě a na FF UK v Praze. V roce 2007 byl Jaroslav Med jmenován docentem.

J. Med publikuje od roku 1957. O dva roky později vydal knihu historizujících próz *Hory a mračna* na motivy havlíkobrodských pověstí. V 70. a 80. letech 20. století tiskl své práce časopisecky v České literatuře, po roce 1989 přispíval také do Literárních novin, Akordu, Proglasu a Perspektiv. Jaroslav Med je autorem monografie *Viktor Dyk* (1988), souboru studií *Spisovatelé ve stínu* (1995, rozšířené vydání 2004), svazku *Od skepse k naději. Studie a úvahy o české literatuře* (2006) a práce *Literární život ve stínu Mnichova* (2010). Knižní rozhovor s J. Medem, který připravili Aleš Palán a Jan Paulas, vyšel pod názvem *Texty mého života* (2007). Svými edicemi výrazně přispěl k aktualizaci tvorby Viktora Dyka, Jiřího Karáskova ze Lvovic, Bohuslava Reynka, Jana Zahradníčka, Jana Kameníka aj. Autorsky se rovněž podílel na několika týmových pracích: *Lexikonu české literatury*, *Slovníku básnických knih*, *Slovníku českých spisovatelů po roce 1945*.

Sborník *Starček a med* přináší celkem 31 žánrově rozmanitých příspěvků z pera spisovatelů, básníků, literárních vědců, historiků, teologů, kněží, výtvarníků, nakladatelů a osobních lékařů. Zdeněk Jančařík ve svém textu *Starý Med do nových mečů* vzpomíná na několikrát osobní setkání s Jaroslavem Medem. Rozhodujícím se stal rok 1991, kdy mezi oběma vzniklo pevné pouto. Z. Jančařík poznal J. Medu díky Janu Šulcovi ještě v době, než začal navštěvovat Medovy přednášky na teologické fakultě v Praze. Jančařík vzpomíná na své návštěvy v pracovně J. Medy, kterou mj. navštěvoval také teolog C. V. Pospíšil, a na Medova poutavá vypravování o katolických tvůrcích. Autorem textu *Bud' zdráv i šťastný, starče!* je Medův dlouholetý přítel, prozaik a esejista Věroslav Mertl. Vzájemné přátelství mezi Medem a Mertlem trvalo více než 40 let. V. Mertl vzpomíná na svou redaktorskou práci v nakladatelství Růže i v měsíčníku Arch. Díky těmto aktivitám se oba autoři dobře poznali prostřednictvím Ivana Slavíka. Mertl připomíná společné „debatní orgie“ při poslechu Svobodné Evropy, společné hrátky kolem pingpongového stolu v sadě a na společné návštěvy a pobyty na strašinské faře u Františka Daniela Mertha či na společnou četbu Tigridova *Svědectví*. Spisovatel a esejista Pavel Švandera uveřejnil ve sborníku studií *Příběh Věry Linhartové*. V tvorbě této prozaičky sleduje zejména vztahy mezi subjektem a objektem, mezi lidským já a objektivní realitou. Vnější svět, objektivní realita, je v dílech V. Linhartové vnímán spektrem složité psychiky a jako komplikovaný souhrn pastí. Je rovněž vzpomenu srovnání Linhartové se světem próz Franze Kafky a Richarda Weinera. Vzpomínkový text Miloše Doležala nese název *Jak jsme spolu pásli žely*. S osobností J. Medy se M. Doležal seznámil díky knize

Z. M. Kuděje z roku 1961, do které napsal Med zasvěcený doslov. Osobnost literárního historika M. Doležala později blíže poznával prostřednictvím erudovaných doslovů, monografií, studií a článků. *Appis mellifera*, tak je pojmenován příspěvek Jaroslava Šuberta. Vzpomíná v něm na J. Medu jako na výborného znalce českých spirituálně orientovaných spisovatelů, jejichž životní osudy a tvorbu přibližoval mladým lidem z okruhu dr. Metoděje Habáně na bytových přednáškách.

Teolog František Burda publikoval ve sborníku příspěvek *Transcendence absurdity*. Tvrdí v něm, že pojem transcendence je v současnosti kladen coby alternativa odcizení humanistických koncepcí. Všude se tíhne k novému životnímu stylu, jenž již není určen pohledem vzhůru, ale který je zcela „poplatný rachotu dějin“. Burda mluví o jakési formě vzestupné gravitace. V případě, že vertikální transcendence zcela chybí, ocitá se člověk v beznaději a rezignaci. Naději nalézá pisatel v pohybu ve směru osobní transcendence, jejímž základem je definitivní telos dějin, světa a existence. Člověk je *animal sperans* – je živým ztělesněním mesiánského očekávání, prahne po poselství, jež bude schopno odpovědět na nejhlubší otázky člověka. Aleš Palán v příspěvku *Pindy starého dědka* vzpomíná na spolupráci s J. Medem na knize rozhovorů *Texty mého života*. Tazatel je fascinován darem vypravěčství, jímž je obdařen J. Med. Mnohostranně inspirující byly pro A. Palána autorovy vzpomínky na J. Demla, B. Reynka, L. Maceškovou a L. Fukse. Teolog C. V. Pospíšil přispěl do sborníku fiktivním textem o teologii kouření: *Theologia Fumi. Dokument Mezinárodní ekumenické kuřácké teologické komise=MEKTK*. Pro pisatele je Jaroslav Med nejen drahým přítelem, pracovitým mužem s vybraným smyslem pro mužný humor, veleknězem v chrámu dějin české literatury, ale také statečným chlapem potýkajícím se s nikotinovou závislostí. Teolog a kněz Tomáš Holub ve svém textu *Jaroslav Medovi* vzpomíná na nezapomenutelné chvíle strávené na přednáškách J. Medy v prostorách poslucháren KTF UK v Praze. T. Holub měl možnost společně s J. Medem sdílet ony neopakovatelné doteky Ducha, jež se v písemnictví objevují ve chvíli, kdy literární dílo ve svém poselství pravdy a krásy zcela přesahuje autora. J. Med podle T. Holuba fascinoval celou svou bytostí a svým zápalem, přednášející i posluchači byli s to poodkrývat dobrodružství Slova ve slově. Teolog Lukáš Nosek se ve svém textu *Med divokých včel* zastavuje u prvků vztahu dogmatu a spirituality. Nejdříve ho zaujalo svědectví ve *Skutcích apoštolů* a v životě křesťanů v prvních staletích, zejména v tvorbě sv. Řehoře Nazíánského a sv. Ireneje. Dále se pisatel zastavuje u jednoty Božího tajemství v *Katechismu katolické církve*. Vztah spirituality a dogmatu zajímá Noska také u novějších českých katolických teologů, zejména u Václava Wolfa, Ctirada V. Pospíšila a Vojtěcha Novotného. Cyril Mucha, praktický lékař J. Medy, přispěl do sborníku textem na hranici básně a prózy *De morbis per verba et curandis. O překonávání a léčení nemocí slovníkem*.

C. Mucha si uvědomuje, že J. Med se nemocí nebojí, statečně s nimi bojuje velmi noblesním, ale specificky vulgárním slovníkem.

Filozof Zdeněk Jančařík se zabývá mystickou cestou Simony Weilové. Nejdrive se zastavuje u dětství a mládí této výjimečné ženy, jež se narodila r. 1909 v Paříži, pracovala jako gymnaziální učitelka, odborářka, vůdkyně stávek, tovární dělnice, účastnila se protinacistického odboje, působila jako poradkyně francouzské exilové vlády generála de Gaulla a M. Schumanna v Londýně. Za svého života publikovala pouze aktuální příspěvky do novin, filozofické a duchovní texty Weilové vyšly až po její smrti díky Albertu Camusovi. V letech 1937–1938 prožila několikrát „náhlou a čistou radost“, stavy srovnatelné s mystickými zážitky sv. Kateřiny Sienské a sv. Terezie z Avily. Do svého srdce S. Weilová natrvalo přijala „myšlenku na utrpení Krista“. Z. Jančařík v této souvislosti píše, že bolest spojená s krásou, utrpení, absolutní pozornost a čistota jsou konstantami mystiky S. Weilové, jež rozvíjí do konce svého života. Jan Šulc, redaktor nakladatelství TORST, v *Setkání s Jaroslavem Medem* připomíná, že se s ním poprvé setkal u Reynků v Petrkově na poč. 80. let 20. století a měli tak možnost vidět mnohé originální grafiky B. Reynka, vidět petrkovské knihovny a rozmlouvat s bratry Reynkovými. S Jaroslavem Medem se Jan Šulc také setkával v okruhu přátel Alexandra Sticha. Šulc se v roce 2007 stal redaktorem Medovy vzpomínkové knihy *Texty mého života*. Jan Paulas v textu *Mně vyprávějte o Vysočině* vzpomíná na setkání s Jaroslavem Medem v jihlavské farní knihovně. Onoho setkání se dále zúčastnili Miloš Doležal, Jan Pazderka, Marek Hovorka, místní varhaník, mladý kaplan a jiní. Důvodem bylo „zapítí právě vyšlé knihy paměti“ želivského opata Víta Tajovského. Tomáš Petráček, teolog a žák Jaroslava Meda, nazval svůj text ve sborníku *Alfred Loisy a jeho pád: Loisy apologeta, ateista, prorok*. A. Loisy byl dle autora nejvýznamnějším francouzským katolickým biblistou své doby. Specializoval se na studium hebrejštiny a biblické exegeze a tyto disciplíny posléze přednášel na pařížském Katolickém institutu. Loisy si uvědomoval, že musí postavit katolický výklad Bible na pevný vědecký základ. Francouzský překlad klíčového Harnackova spisu *Podstata křesťanství* přiměl Loisyho vydat vlastní dílo, jímž chtěl Harnackovy teze vyvrátit a obhájit katolickou víru pomocí historické, textové a literární kritiky v díle *Evangelium a církev* (1902). Práce vyvolala obrovský zájem a byla přeložena do několika jazyků. Mnozí ji považovali za nejlepší apologii křesťanské víry a katolicismu. Kniha ale podle T. Petráčka vzbudila odpor katolické veřejnosti, pochybnosti mnoha církevních učenců pro přílišnou dějinou relativizaci institucí a učení církve a znepokojení ze strany některých biskupů i římských kontrolních orgánů. Kniha byla v roce 1903 uvedena na Index. Nakladatelka Markéta Hejkalová, dcera spisovatelky Hany Pražákové a vnučka Františka Křeliny, posílá J. Medovi zdravici *Všechno nejlepší k narozeninám*. Se jménem Jaroslava Meda se pisatelka poprvé setkala v dětství u příležitosti vydání knihy

H. Pražákové *Dárek pro Moniku* a v posledních letech se pravidelně setkávají na Podzimním knižním veletrhu v Havlíčkově Brodě.

Historik Jaroslav Šebek se zabývá rakouským katolicismem a etablovaným stavovským státem ve 30. letech 20. století. Cílem autorova příspěvku je připomenutí některých problematických kapitol, jež se týkají role katolického milieu při destrukci rakouské parlamentní demokracie ve 30. letech. Šebek vzpomíná jméno kancléře Engelberta Dollfusse, člena rakouské křesťansko-sociální strany, hlásící se manifestačně ke svému katolictví, a současně politicky ambiciózního muže. Cílem jeho aktivit mělo být posílení pravomoci prezidenta a exekutivy na úkor legislativy a zavedení stavovských prvků společenského uspořádání. Z teologického pohledu byla klíčovou myšlenkou křesťanská solidarita, pojímána jako výraz lásky k bližnímu v hospodářství. Druhou rovinou byl despekt k principům parlamentní demokracie, které měly být nahrazeny stavovskou koncepcí, jež měla sjednotit všechny sociální vrstvy do jednoho „národního společenství“. Jiří Rejnek ve svém textu *Z Petrkova* připomíná návštěvy Jaroslava Meda s bratry Šerých v období „zabořeného socialismu“ i v současnosti. J. Rejnek je fascinován Medovými znalostmi nejen životních osudů a tvorby B. Reynka, ale i ostatních katolických spisovatelů. Jiří Trávníček v úvaze *Čistě toucího Meda* je mimo jiné nadšen skvělým knižním rozhovorem *Texty mého života*. Konstatuje, že si J. Med celoživotně vede svůj čtenářský deník, ve kterém se nachází 6500 titulů. Trávníček si současně uvědomuje, že J. Med svými úvahami o tištěných knihách navazuje na tezi M. McLuhana o konci Gutenbergovy galaxie, tedy na ono tvrzení, že kultura písma je nucena vyklidit pole vizuální kultury. Robert Krumphanzl v příspěvku *Vergiliana* přináší podrobné informace o díle římského básníka Publia Vergilia Mara, zejména o jeho národním eposu *Aeneas*, a o básnických textech *Zpěvy pastýřské (Bukolika)* a *Zpěvy rolnické (Georgika)*. Literární historik Pavel Janoušek vzpomíná na Jaroslava Meda jako na kolegu v Ústavu pro českou literaturu AV ČR, zejména pak jako na jednoho z klíčových tvůrců *Lexikonu české literatury*. Literatura a myšlení o ní je pro Medu dle P. Janouška věcí osobního kontaktu čtenáře s literárním dílem, zejména pak s autorem, jenž se skrývá za ním. Pisemnictví je pro docenta Jaroslava Medu záležitostí zážitkovou i hodnotovou. Nejvyšším abstraktem a zárukou kvality, kterými poměruje činy i díla spisovatelů, je zjevená a zděděná víra v Boha.

Bohumil Nuska v textu *Jaroslav Medovi* se zamýšlí nad rolí poutníka v lidském životě, nad životem dočasným, pozemským a životem duchovním, věčným. *Veselé loučení se svobodou? Proslov Jana Čepa na svatbě Jana Zahradníčka*, tak zní název literární esej. Klíčovým letopočtem se pro Pavlíčka stává rok 1945. Byl to právě J. Zahradníček, jenž v tomto roce striktně odsoudil slovanské nadšení Jana Dokulila z květnových událostí roku 1945. Čep i Zahradníček s velkými obavami zaznamenávají události alarmující, varující. Uvědomují

si, že jsou nebezpečím pro křesťanskou víru a kulturu. Podle Čepa je svoboda zejména cílem a úkolem spojeným s odpovědností a s respektováním pravidel. Ona pravidla jsou pevně zakotvena v mravních normách lidské společnosti. Proslov Jana Čepa na přítelově svatbě je kompozičně vystavěn na úryvcích ze Zahradníčkových básní. Jejich výběr dokládá Čepovu výbornou znalost díla J. Zahradníčka a je vhodně zvolen i s ohledem na danou příležitost a předpokládané posluchače. I v projevu je tematizována svoboda, ale s odlehčeným akcentem a v rozverném tónu. M a r t i n B e d ř i c h v textu *Václav Stoklas aneb Z počátků zájmu o baroko v Čechách* vzpomíná na svá gymnaziální léta, kdy začal navštěvovat Jaroslava Meda, jenž mu byl nápomocen v jeho zájmu o barokní písemnictví a katolickou literaturu 20. století. Ve svém příspěvku se věnuje osobnosti V. Stoklase, jenž již v roce 1912 vydal knihu o moravských kázáních vídeňského barokního kazatele Abrahama a Santa Clara *Pamatuj Vidni!* Svými básnickými texty přispěli do sborníku V l a d i m í r P e t k e v i č, M i l o š D o l e ž a l, K a r e l Š i k t a n c, M i l o s l a v T o p i n k a, J i ř í K u b ě n a, O l d ř i c h S e l u c k ý, M i r o s l a v J i n d r a a A l o i s V o l k m a n.

Sborník *Stařec a med. Jaroslavu Medovi k narozeninám* můžeme doporučit nejen literárním historikům, učitelům českého jazyka a literatury všech stupňů škol, studentům bohemistiky, ale také filozofům, historikům, teologům, kněžím, nakladatelům a knihovníkům.

Lukáš Průša, Olomouc